

Nurullah Ata'nın Bir Yazısı

İbrahim DEMİRCİ

Ahmet Hâşim'in nesirlerini araştırırken *Akşam* gazetesini de -ulaşabildiğim kadarıyla- taramıştım. *Akşam*'ın 13 Eylül 1340 (1922) tarihli 2130. sayısında Nurullah Ata imzalı bir yazıya rastladım. Yeni yazıya aktarıldığını görmediğim bu yazıyı birlikte okuyalım:

AHMED HÂŞİM

Bugün Ahmed Hâşim'i gördüm.

Dört buçuk ay devam eden gaybubetten sonra İstanbul'a avdet ettiğim zaman burada, daha doğrusu buranın edebiyat âleminde bir eksiklik hissettim. Ahmed Hâşim seyahatte idi. Bir iki defa geldiğini söylediler, maatteessüf yanlıştı.

*Ahmed Hâşim'le konuşmak benim için en büyük zevklerden biridir. Yazılarını okumağı severim. Fakat Ahmed Hâşim'in şiiri ne kadar rengin ise sohbeti de o kadar muzî, nesri ne kadar sehhar ise söz arasındaki müşâhedeleri de o kadar câzibedardır. Ahmed Hâşim, her şeyde herkesin nazar-ı dikkatini celb etmeyen noktaları görür ve onlardan ehemmiyetle bahseder: İşte bugünkü¹ *Akşam*'da neşrolunan fıkrası: Boğaziçi ve Kadıköy vapurlarının siyah renkte olmasına itiraz ediyor. Şimdiye kadar bunu düşündünüz müydü? O vapurların açık renkte olmasındaki mahzurları söylemeyin; biliyorum, haklısınız; fakat Hâşim'i ikna edemezsiniz. "Boğaziçi, Kadıköy sayfiye ve tenezzüh yerleridir; binaenaleyh halkı oraya götüren vapurlar, kalbe inşirah verici renkte olmalıdır." Bu kaziye-ye istinaden her ne söylerseniz reddeder. Ahmed Hâşim'le konuştuğunuz zaman daima haksız olduğunuzu kabule hazır bulunmalısınız.*

Bir insan Ahmed Hâşim'i ya sever veya ondan nefret eder. Bir yerde tesadüfen yanınıza oturup birisiyle konuşsa, bu parlak gözlü, asabî hareketli, dedikoducu adamın sözlerinden muazzeb olup yerinizi değiştirmeye mecbur olursunuz veyahut, ki siz de onu alâka ile dinlemeğe başlarsınız. Zannederim ki

1 10 Eylül nüshası (Renkler Hakkında, s. 3, Elif ve tek yıldız, 2127 Çarşamba 10 Eylül 1340).

dükkâncılar, kahve garsonları ona her müşteriye ettikleri muameleyi edemezler; onlara nefret veya muhabbet ilham eder. Ahmed Hâşim'e karşı ancak köprüde para toplayan memurlar lâkayd olabilir.

Üstadın teveccühüne mazhar olmakla müftehirim. Onunla "Dergâh" mecmuası idarehanesinde tanıştım. "Göl Saatleri" yeni neşrolunmuştu; ben ilk makalemi o kitabın medhine hasr etmişim. Ahmed Hâşim, lisanın fevkindedir diyordum. Allah günahımı afv etsin! Hâşim'in yazılarını şimdi daha az seviyorum zannedilmesin; bilakis, onlara daha ziyade hayranım. Yalnız o zamandan beri anladım, ki bir şair ne kadar büyük olursa olsun yine lisanın hizmetkârıdır.

Hâşim'in şiirleri, makaleleri pek çok kimseler tarafından anlaşılıyor; ben onları bilakis lüzumundan fazla vâzih buluyorum.

Yârin dudağından getirildi

Bir katre alevdir bu karanfil.

Gönlüm acısından bunu bildi.

Bunlarda anlaşılmayacak ne var; hele Türkçenin en güzel manzumelerinden biri olan şu parça mehtabın şuaı kadar berrak değil mi?

Dönsek mi bu aşkın şafağından?

Gitsek mi ekalim-i leyâle;

Bizden daha evvel erişenler,

Ağlar bugün evvelki hayâle.

Dönmek mi? Ne mümkün geri dönmek

Düştüyse gönüller bu melâle?

Bir eldir ufuklardan uzanmış

Zulmet bizi çekmekte visâle..

Her ne ise... Şairlerimiz bile bu parçayı anlamadıklarını sevine sevine söylüyorlar. Dünyada en garip hâl belki anlamamazlıkla iftihar etmektir.

Bu sözlerden Ahmed Hâşim'in bütün fikirlerine iştirak ettiğim manası çıkarılmasın. İttifak ettiğimiz nâdiren vâki olur. Benim sevdiğim şairlerden çoğunu o beğenmez; onun beğendiklerinin çoğundan ben hoşlanmam.

Şairiz be

Şairiz dedik ya be arkadaş!

*tarzında -Sibiryaya çöllerinden geldiğini pek belli eden- manzumeleri² beğen-
dikçe ben ne diyeceğimi şaşırırdım. Fakat hayret etmemeli; Ahmed Hâşim ye-
niliğe hayrandır; daha doğrusu yeniliğe perestîş eder. Kendisi manzumelerinde
hiçbir zaman zevksiz olmadığı hâlde nevin-perestlik onu bazen zevkten büsbü-
tün mahrum şeyleri bile beğenmeğe sevk eder. Hâlbuki gerek Türk gerek Fransız
edebiyatında bugün yenilik diye gösterilen şeylerin çoğu budalalık kadar eski.*

*Ahmed Hâşim, el'an sembolistlere meclûptur; ben romantizmin bu
nev'inden de artık hazzedemiyorum. Mallarme, Rembo... şüphesiz büyük şair-
ler; fakat Alber Samen'i okumak giran geliyor. Verlaine'i zikretmedim, çünkü o
dehayı bir sınıfa bağlamak caiz değildir.*

*Ahmed Hâşim'le Rémy de Gourmond'u sevmek hususunda ittifak ederiz.
Fakat bu büyük münekkidi ikimiz de ayrı noktalardan severiz. Ahmed Hâşim,
ona inanır; hâlbuki bence Gourmond bir şey öğretmeyen, fakat dimağımızdan
diğer mütefekkirlerin tesirini silerek bizi kendi kendimize düşünmeğe sevk eden
üstadadır. Tamamıyla reybî olmağa muvaffak olan Gourmond kendi sözlerini
nakz etmekten de çekinmezdi. Artık ona inanmak bilmem doğru olur mu? Benim
anladığıma göre Ahmed Hâşim'de Gourmond taassubu vardır.*

*Bütün bu ihtilâflara rağmen üstad ile konuşmağa nâil olduğum zamanlar
pâyansız bir zevk duyarım. Zaten her büyük şairde muhataplarını zenginleştiren
bir hâl vardır. Ahmed Hâşim de bence yaşayan şairlerimizin en kıymetlisidir.
Bakın şu altı mısradaki melâli bu kadar zarîf, bu kadar müessir bir âhenk ile
ifade edecek bir şair daha tanıyor musunuz?*

Bir gamlı hazanın seherinde

İsrara ne hâcet yine bülbül?

Bil: kalbimizin bahçelerinde

Can verdi senin söylediğin gül.

Gün doğmada bir başka ziyada

Savrulmada gül şimdi havada.

9 Eylül 1340

2 Manzume mi? Kabahat bende değil, kaili öyle iddia ediyor.

Bu metnin karşımıza çıkardığı birtakım sorunlar var. Yazar, altına “9 Eylül” tarihini attığı bir yazıda nasıl oluyor da, bir gün sonra “10 Eylül”de yayımlanan bir yazıdan söz edebiliyor? “Bugünkü Akşam’da neşrolunan fıkrası” dediğine göre, o fıkrayı gazetede yayımlanmadan önce okumuş ve o gün, yani “9 Eylül” günü yayımlanacağını düşünmüş olmalı. Fakat herhangi bir sebeple yazının neşri, ertesi güne sarkmış ve fakat Nurullah Ata(ç), “bugün” ile “9 Eylül” arasındaki çelişkiyi gidermek için hiçbir şey yapmamıştır. Bu, bence en azından özensizliktir.

Bu yazıda başka özensizlikler de var:

1. Ahmet Hâşim’in yazısında imza yerinde “Elif harfi ve yıldız işareti” bulunmaktadır. Yazıda bu duruma değinilmediğine göre, Nurullah Ata, *Akşam* gazetesi okurlarının bu işaretin anlamını bildiklerini varsaymaktadır.

2. Aynı varsayım ve güven, sözü edilen yazının başlığının (Renkler Hakkında) hiç anılmamasında da kendini göstermektedir.

3. “Boğaziçi, Kadıköy sayfiye ve tenezzüh yerleridir; binaenaleyh halkı oraya götüren vapurlar, kalbe inşirah verici renkte olmalıdır.” Bu cümlemin tırnak içine alınmış olması, Ahmet Hâşim’e ait olduğu izlenimi uyandırmaktadır. Oysa Hâşim’in yazısında böyle bir cümle yoktur. Ataç, yazıdan çıkardığı, “kazıye” dediği ve kendi ifadesiyle dile getirdiği ana fikri tırnak içine almakta sakınca görmemiştir.

Ataç’ın açık sözlülüğü, kendini eleştirmekten kaçınmayışı, bir çeşit derbederliği andıran bu tür özensizliklerini bağışlatabilir mi? Bence, evet. “Ahmed Hâşim, lisanın fevkindedir diyordum. Allah günahımı afv etsin! Hâşim’in yazılarını şimdi daha az seviyorum zannedilmesin; bilakis, onlara daha ziyade hayranım. Yalnız o zamandan beri anladım, ki bir şair ne kadar büyük olursa olsun yine lisanın hizmetkârıdır.” Yanlış düşündüğünü ayımsayıp o düşünceden vazgeçebilmek, küçümsenmemesi gereken bir erdemdir.

Ahmet Hâşim’in bulunmadığı İstanbul’dan söz ederken, “burada, daha doğrusu buranın edebiyat âleminde bir eksiklik hissettim.” derken gösterdiği açıklık ve kesinlik arayışını bir anlatım titizliği sayabiliriz. Bu titizlik, bu özen, sözünü sınırlama, pekiştirme, düzeltme duyarlığı onun yazılarında sıkça karşımıza çıkar.

Nurullah Ataç’ın Ahmet Hâşim’e ve kimi Fransız şairlerine ilişkin değerlendirmeleri hayli ilginç ve öğretici. Bu değerlendirmeleri tartacak, tartışacak bilgiden yoksunum. Ancak Ataç’ın, yazısının sonuna aldığı “Bülbül” şiirinde sadece “melal”i görmüş olması, bana pek hazin geldi. Çünkü o şiirde melalden çok daha fazlası var: gelenekten kopuşun, o kopuşla birlikte oluşan yeni zihniyetin mahiyetinin işaret, hatta ifşa edildiği derin bir şiirdir “Bülbül”. Ataç’ın kişiliği, derinliğe yatkın bir kişilik değildir. Sanırım, Nuri Pakdil’in onu tanımlamak için dile getirdiği benzetme isabetli bir benzetmedir: “ünlü kelebek avcısı”.